

Motion till riksdagen

Mot. 1986/87

Jo710

1986/87:Jo710

Bertil Måbrink och Björn Samuelson (vpk)

Åtgärder mot användningen av freoner

● Om vi fortsätter att öka freonutsläppen i samma utsträckning som hittills har vi förstört en tiondel av hela ozonlagret runt jorden redan år 2010. Då har den skadliga ultraviolettera strålningen vid markytan ökat kraftigt, och de biologiska skadeverkningarna ökat ännu mer. Detta är varningar från aktiva forskare när det gäller ozonlagret och vad som sker med detta.

En av Skandinavien få aktiva forskare när det gäller ozonlagret, Ivar Isaksen vid Oslo universitet, är mycket bekymrad över vad som sker med det viktiga ozonlagret. Han har studerat vad som hänt med ozonlagret över Antarktis. År 1979 hade en tredjedel av ozonlagret försvunnit. År 1982 hade nästan hälften försvunnit, och 1984 hade ozonlagret halverats vid Antarktis.

Helt klart är att ju mer ozonlagret tunnast ut, desto mer skadlig strålning tränger ner till jorden. ● Om vi får ett 10 % tunnare ozonlager år 2010, drabbas vi av 20-procentiga skördeförsturer. Det är i första hand proteinbildningen och fotosyntesen i växterna som hämmas. I framtiden kommer alltså många växter att växa långsammare. Enligt professorn i botanik, Lars ●lof Björn vid Lunds universitet, kommer skadorna av ett tunnare ozonlager att bli värst i haven. Många planktonarter är känsliga. Produktionen av plankton strax under vattenytan skulle troligen minska drastiskt, vilket skulle påverka hela ekosystemen och därmed också hela fisket.

Vad som är än värre är att ju närmare ekvatorn man befinner sig, desto svårare blir skadeverkningarna av ett uttunnat ozonlager. Detta betyder att många u-länder skulle drabbas hårt av missväxt och därmed svåra svältkatastrofer.

När det gäller skador på människor har USA:s naturvårdsverk (EPA) räknat ut att den elakartade sorts hudcancer som normalt leder till döden skulle öka med 65 000 fall per år i hela världen om ozonlagret minskade med 10 %. Hudcancer som skulle gå att bota skulle öka med 1,9 miljoner fall per år.

Professor Gunnar Swanbeck, hudcancerspecialist på Sahlgrenska i Göteborg, förklarar enligt tidningen Land att den ultraviolettera strålning som ökar vid ett uttunnat ozonlager angriper arvsanlagen i huden, vilket i ogynnsamma fall leder till hudcancer. En annan effekt är att cellväggarna kan skadas, men vid de strålnivåer som förekommer leder detta inte till annat än mindre hudbesvär, anser Swanbeck. Möjligen skulle också vissa ögonsjukdomar öka något, och vissa läkare anser att immunförsvaret skulle kunna försvagas.

Trots dessa något olika uppfattningar om effekterna på människor av ett uttunnat ozonlager, är det helt entydigt att det är ett allvarligt hot mot människan.

För några år sedan förbjöd Sverige och andra länder freoner som drivgas i spray. Därmed trodde man att det värsta hotet mot ozonlagret skulle vara avvärvat. Man vet nu att så inte blev fallet. Den svenska industrin ökar sin freonanvändning varje år med 4 %. Lika stor är ökningen internationellt.

En av de allvarligaste orsakerna till uttunningen av ozonlagret är användningen av freoner (fluorkolföreningar från t. ex. skumplastframställning och kylanläggningar). Det finns också andra orsaker, t. ex. utsläppen av kväveoxider (särskilt då förbränning av flygbränsle på höga höjder).

Vi kommer i denna motion att koncentrera oss på den allvarligaste källan, nämligen freonerna.

I vilka sammanhang används freoner?

1. Värmepumpar som läcker tonvis med freoner
2. äggkartonger av freonpumpad skumplast används trots att vi har tillgång till skog och kan tillverka de gamla vanliga pappäggkartongerna
3. kött som ligger förpackat på freonpumpad skumplast
4. freoner används som kylmedel i kylskåp och kylanläggningar samt i isbanor, varifrån det ständigt läcker. Freoner används dessutom som isolering i kylskåp och i byggnader
5. freoner används som avfettningsmedel och för att kemtvätta kläder
6. för att slippa gräva så djupt blir det allt vanligare att man lägger en skumplasmatta av freoner som tjälskydd under vägar och broar.

Inom samtliga användningsområden betyder det att freonerna (molekyler) letar sig upp till ozonlagret och åstadkommer allt större och större skador.

Kan freonerna ersättas?

Ja, de är helt onödiga och kan ersättas. Det största multinationella företaget Du Pont, störst tillverkare av freoner, erkänner att inom fem år kan freoner ersättas av annat material. *Självklart kräver detta politiska beslut. Det är helt oansvarigt att lita till att de privata företagen skall avstå från användning av freoner på frivillig väg.* Situationen är så pass allvarlig att det nu måste vidtas effektiva åtgärder för att kunna förhindra en allvarlig katastrof. Känsligheten i ozonbalansen är nämligen sådan, att även om vi omedelbart och drastiskt minskar utsläppen, kommer ozonlagret ändå att minska med 7 % innan det kan börja byggas upp igen.

Inom en rad av områden där nu freoner används kan ett omedelbart förbud införas. Det gäller förpackningsindustrin, ishanorna, avfettningsmedel och freoner för kemtvätt, och det gäller användning av freoner som tjälskydd under vägar och broar. När det gäller att ersätta freonet i värmepumpar, kylskåp och kylanläggningar, samt isolering i kylskåp och byggnader bör beslut nu fattas att inom en femårsperiod freoner skall vara ersatta med annat material.

Självklart krävs också att andra länder vidtar liknande åtgärder. För detta krävs internationella beslut. Sverige kan och bör i olika internationella

sammanhang arbeta för att också internationella åtgärder vidtas. Men bristen på konkreta internationella beslut får inte vara ett hinder för ensidiga svenska åtgärder för att förbjuda användning av freoner.

Mot. 1986/87
Jo710

Det är nödvändigt att få fram beslut om förbud mot användning av freoner, inte minst av den anledningen att det också finns en hälsorisk för de människor som arbetar inom områden där freoner används.

Hemställan

Med hänvisning till vad som i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen av regeringen begär ett omedelbart förslag om sådan lagstiftning att användning av freoner inom förpackningsindustrin, isbanor, som avfettningsmedel, i kemtvätterier och som tjäl-skydd under vägar och broar förbjuds,

2. att riksdagen av regeringen begär åtgärder för att under en femårsperiod ersätta freonerna i värmepumpar, kylskåp och kylan-läggningar samt i byggnader,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att speciella uppsamlingsplatser för utbytt freonmaterial inrättas i exem-pelvis varje län,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i olika internationella sammanhang aktivt skall arbeta för att få till stånd bindande beslut för förbud mot användning av freoner.

Stockholm den 20 januari 1987

Bertil Måbrink (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

